

GAJÁRSZKI LÁSZLÓ

GAJIDÓ NYELVTAN 4.0

COPYRIGHT © 1999, GAJÁRSZKI LÁSZLÓ

HANGTAN (LA FONETIKO)

A BETŰK (LA LITEROS)

A gajidó ábécé (alfabeto) 26 betűből áll:

A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z

A **q** csak **u**-val együtt állhat (**qu**).

A mássalhangzók nevét, mint főnevet az **-o** végződéssel képezzük: **bo, co, do**, stb. Vigyázzunk a következő betűk neveire: **q - quo; w - duobla vo**.

A HANGOK (LA SONOS)

Magánhangzók (La Vokalos)

A gajidónak öt magánhangzója van: **a, e, i, o, u**. Ezek közül az **i, o, u** ejtése megegyezik a magyar hang ejtésének. Az **a** hang ejtése megegyezik a palócos, rövid á hangéval (fonetikai jele [a]). Az **e** kicsit zártabb, mint a magyar e hang, kissé é-s színezetű (fonetikai jele [e]).

Kettőshangzók (La Bivokalos)

Két diftongus van: az **au** és az **eu**. Kiejtésük hasonlít a magyaréra, írásban viszont vigyáznunk kell arra, hogy nem választhatóak el. Ezen kívül a diftongusok közé kell sorolni a **qu** és a **gu u**-ja, és az őt követő magánhangzó kapcsolatát is. Ezeket a betűkapcsolatokat sem választhatjuk el.

Mássalhangzók (La Konsonantos)

A **b, d, f, g, h, k, l, m, n, p, r, t, v** betűket úgy ejtjük, mint a magyarban. A többi betű ejtése a következő:

c	magyar <i>cs</i> [tʃ]
j	magyar <i>dzs</i> [dʒ]
qu	mint az angol <i>qu</i> (magyar <i>k</i> és egy félhangzós <i>u</i>) [kw]
s	magyar <i>sz</i> [s]
w	félhangzós <i>u</i> [w]
x	magyar <i>s</i> [ʃ]
y	magyar <i>j</i> [j]
z	magyar <i>c</i> [ts]

Minden mássalhangzót minden helyzetben a fenti módon kell ejteni.

A HANGSÚLY (LA ACENTO)

A hangsúly mindig az utolsó előtti szótagon van. Dinamikus, így a hangsúlyos szótag csak nyomatékot kap, de nem nyúlik meg. A kettőshangzók első tagja lehet csak hangsúlyos.

ALAKTAN (LA MORFOLOGO)

A FŐNÉV (LA NOMOS)

A főneveket két csoportra oszthatjuk: a köznevekre és tulajdonnevekre.

A köznevek (La Komuna Nomos)

A köznevek végződése egyes számban (**singularo**): **-o**. Bármely szótöbblől képezhetjük a főnevet, ha ezt a végződést hozzáillesztjük: **homo** (ember). Ha más szófajból képezzük a főnevet, akkor a szó eredeti végződését cseréljük **-o-ra**: **kara** (szép) - **karo** (a szép).

Nyelvtani nem (**geno**) nincs, de az élettani nem (**seso**) jelölésére szükség van. Így a hímnemű főnév nem kap jelet **anglo** (angol ember, angol férfi), a hím főnév **-ulo** jelet kaphat, ha szükséges: **anglulo** (angol ember); a nőnemű **-ino** képzőt kap: **anglino** (angol nő). Van néhány főnév, amely csak nőneműként létezik, ezek nem kapják meg az **-ino** képzőt. Például: **amasono** (amazon), **matrono** (matróna), **nimfo** (nimfa), **primadono** (primadonna), **furio** (fúria), stb. A feleség jelölésére a **-virino** képző szolgál: **presidentvirino** (elnökné, az elnök felesége), de: **presidentino** (elnöknő).

A többes szám (**pluro**) jele az **-s** rag. A magyartól eltérően, az egynél többet jelentő számnév/jelző után a főnév mindig többes számban áll. A páros dolgokat jelentő szavaknak általában csak többes számuk használatos, ez alól csak akkor van kivétel, ha a páros dolog egyik részéről, mint meghatározott dologról beszélünk: **okulos** (szemek), de **destra okulo** (jobb szem).

A főnévnek csak alanyesete (**nominato**) van, a többi esetet viszonyszavakkal fejezzük ki (**preposito**): **domo** (ház) - **in domo** (házban). A tárgyként használt főnév is alanyesetben áll, jelentését a szöveggörnyezetből, mondatbeli elhelyezkedéséből deríthetjük ki (a tárgy mindig az állítmány mögött áll).

Tulajdonnevek (La Propria Nomos)

A tulajdonnevek mindig megtartják eredeti alakjukat, eredeti helyesírásuk szerint írjuk őket. A nem latin betűs írást használó nevek esetében mindig a hivatalos átírás szerinti formát kell alkalmazni.

Példák: **Shakespeare, Rennes, Székesfehérvár**, stb.
Пушкин - **Puŝkin**, *София* - **Sofija**, *Αθηναι* - **Athine**, stb.

Nagy kezdőbetűvel írjuk, a magyartól eltérően, a nyelvek nevét (**Gayido**), a népek nevét, a földrajzi nevekből képzett szavakat, a hónap és napneveket, valamint a címek fontosabb szavainak kezdőbetűit.

A NÉVELŐ (LA ARTIKOLO)

A határozott névelő (La Defina Artikolo)

A gajidóban ez a **la**. Állandó, nem változik. Pl: **la homo** (az ember).
Használata, mint a magyarban, de:

- a **de** birtokos szerkezet *előtt* használunk névelőt: **la okulos de homo** (az ember szeme),
- a névmások elé nem teszünk névelőt: **mio amiko** (a barátom),
- a tulajdonnevek előtt nem áll névelő, ha nincs jelzője: **John – la kara John** (János – a kedves János).

A határozatlan névelő (La Undefina Artikolo)

Erre az **un** szócskát használjuk, akár a magyar *egy*et: **un amiko** (egy barátom).

A MELLÉKNÉV (LA AJETO)

Végződése mindig **-a**. Nem ragozzuk, nem kap többesjelet sem.

Fokozás (La Formato de Komparato)

Alapfok (**positivo**): **same** határozószóval utalunk rá, **kam** a kötőszó.
kara – mi estas same kara kam ti

Középfok (komparativo):	plus felfelé, minus lefelé fokozás, kötőszó a ke . plus/minus kara – mi estas plus kara ke ti
Felsőfok (superlativo):	la + Kf. ; (választás esetén az előjáró az inter). la plus/minus kara – mi estas la plus kara
Túlzófok (exendivo):	la + Af. + -sima (a legesleg...) la karasima

A NÉVMÁSOK (LA PRENOMOS)

Személyes névmások (La Persona Prenomos)

Minden személyes névmás **-i**-re végződik; a többes számnak külön alakja van.

E.	1.	mi	T.	1.	nosi
	2.	ti		2.	vosi
	3.	li		3.	lesi

Megjegyzendő, hogy a gajidóban nincsen magázás, mindenkit tegezünk.

Személytelen névmás (La Unpersona Prenomos)

Mindkét számban: **oni**, fordítása: „az ember”, vagy E. 3.-ra fordítjuk.

Visszaható névmás (La Reflesa Prenomos)

A visszaható névmást minden személyben és minden számban a **si** szóval fejezhetjük ki. Fordítása: „magát, magukat”. Ha igei szerkezetben áll, akkor a következő szórendet kell alkalmazni: *személyes névmás + ragozott ige + visszaható névmás: si lavar – mi lavas si* (mosakszom).

Birtokos névmások (La Posesa Prenomos)

A birtokos névmásokat a személyes (ill. visszaható) névmásokból képezzük **-a** végződés hozzáadásával.

E.	1.	mia	T.	1.	nosia
	2.	tia		2.	vosia
	3.	lia		3.	lesia
V. h.		sia			sia

Önállóan névelővel állnak: **la mia** (az enyém). A visszaható névmást a „*saját*” szóval fordítjuk.

Az uni és ali névmások (La Uni e la Ali Prenomos)

Az **uni** jelentése „egyik”, az **ali** jelentése „más(ik)”. Értelemszerűen a tabella-végződéseket felveheti. Az **ali** és **uni** is állhat a névmások után, ilyenkor a névmások alapjelentését módosítják.

Kölcsönös névmás (La Reciproka Prenomos)

Gajidóban ennek az **uni la ali** szerkezet felel meg.

Tabella szavak (La Tabela Prenomos)

Határozatlan	al-	-o	főnév, általános
Mutató	tal-	-on	főnév, személyes
Általános	omn- + -i- +	-a	melléknévi
Tagadó	n-	-an	birtok
Kérdő/Vonatkozó	qu-	-e	hely
		-el	ok
		-en	mód
		-u	szám, mennyiség
		-un	idő

Más elrendezésben:

alio	talio	omnio	nio	quio
valami	az	minden	semmi	mi?, melyik?
alion	talion	omnion	nion	quion
valaki	az a(z)	mindenki	senki	ki?
alia	talía	omnia	nia	quia
valamilyen	olyan	mindenféle	semmilyen	milyen?
alian	talían	omnian	nian	quían
valakié	azé	mindenkié	senkié	kié?
alie	talie	omnie	nie	quie
valahol	ott	mindenhol	sehol	hol?
aliel	taliel	omniel	niel	quiel
valamiért	azért	mindenért	semmiért	miért?
alien	talien	omnien	nien	quien
valahogy	úgy	mindenhogy/képp	sehogy	hogy(an)?
aliu	taliu	omniu	niu	quiu
valamennyi	annyi	mindannyi	semennyi	mennyi?
aliun	taliun	omniun	niun	quiun
valamikor	akkor	mindenkor, mindig	semmikor	mikor?

Jelentésüknek megfelelően kaphatnak többesjelet.

A **ce-** szócska a névmások előtt, velük egybeírva a névmás közelségét jelöli: **cetalie** (itt).

A **yen** szócska a névmások előtt élénkíti a rámutatást (lám..., íme...).

Az **ayen** szócska névmás után a határozatlanság kifejezésére szolgál (bár-/akár-).

A SZÁMNÉV (LA NUMEROS)

Tőszámnév (*La Kardina Numeros*)

Végződése az **-u**.

0-10: **nulu, unu, duu, triu, quatu, quintu, sisu, setu, otu, nonu, deku**;

100: **centu**; 1000: **milu**;

Egyéb: **milionu, miliardu, bilionu, trilionu**;

Összeállítás: elé tett szám (egybe írjuk, a szorzó elveszti az **-u**-ját) szorzatot, mögé tett szám (külön írjuk) összeget ad:

300: **tricentu**;

103: **centu triu**

Általában két számnál többet nem írunk egybe.

A számnév előtti **alique** megfelel a magyar „körülbelül”-nek.

A **numero** + szám magyarra a „... számú”-val fordítandó.

Az **ambu** jelentése: „mindkettő”.

Sorszámnév (*La Orda Numeros*)

Képzése: a tőszámnévek **-u**-jának cseréje **-esma**-ra.

0-10: **nulesma, unesma, duesma, triesma, quatesma, quintesma, sisesma, setesma, otesma, nonesma, dekesma**;

100: **centesma**; 1000: **milesma**;

Egyéb: **milionesma, miliardesma, bilionesma, trilionesma**;

Felsorolásként („először...”): az **-a** végződést **-e**-re cseréljük.

Pápák, uralkodók sorszámozása: **Louis XII – Louis la unesma – XII. Lajos**.

Szorószámnévek (*La Multiplika Numeros*)

Képzése az **-obl-**, **-foy-** képzőkkel:

-obla	-szeres
-oble	-szeresen (matematikában ez használatos!)
-foya	-szeri
-foye	-szer

Törtszámnév (*La Frazia Numeros*)

A tört számlálóját tőszámmal, nevezőjét a tőszámhoz tett **-ono** képzővel fejezzük ki, ami, ha a számláló nagyobb egynél, többes jelet kap.

1/5	unu quintono
2/3	du trionos

Vegyes törtnél az **e** kötőszót használjuk: 2,5 – du e duono.

Gyűjtőszámnév (*La Kolekta Numeros*)

Azt jelenti, hogy hány egyedből áll valamely összesség.

Képzője **-op-**, végződése **-a, -e** lehet. Pl.: **duope** (kettes)

Osztószámnév (*La Divida Numeros*)

Azt jelenti, hogy az elosztott mennyiség részei hány egységből állnak.

Kifejezése: **po** előjáró + tőszámnév (...-sával, ...-...): **po triu** (hármásával)

Számtani műveletek (*La Operatos*)

Tizedes tört (decima frazio):	0,2:	nulu komo duu
Összeadás (adito):	3+4=7:	triu plus quartu estas setu
Kivonás (substrato):	10-6=4:	deku minus sisu estas quartu
Szorzás (multipliko):	2x4=8:	duoble quartu estas otu
Osztás (divido):	4:2=2:	duore quartu estas duu
Hatványozás (elevato):	15 ³ :	deku quintu in la tria potente
	2 ⁴ =16:	la quatra potente de duu estas deku sisu
Gyökvonás (estrazio):	$\sqrt[4]{625}=5$:	la quatra radiso de siscentu dudeku quintu estas quintu
Arány (proporto):	2:4=1:2:	duu relatas al patru, kam unu al duu

Eredmények (**resultos**): **sumo** (összeg), **diferento** (különbség), **produto** (szorzat), **quoziento** (hányados)

Az óra (*La Horo*)

Quiu horo estas? (Hány óra van?)

La triu horos e quatrano (1/4 4)

La triu horos e duono (1/2 4)

La triu horos e triu quatronos; vagy La quatrano horos ante quatrano (3/4 4)

La triu horos e deku; La triu horos post deku (3.10)

A dátum (*La Dato*)

Quiu dío estas hodie? (Hányadika van ma?)

Hodie estas la deku de Januaro. (Ma január 10.-e van.)

Quia dío estas hodie? (Milyen nap van ma?)

Hodie estas Lundo. (Hétfő van.)

1971. 02. 23. vagy 1971. február 23.:

ye la dudeku triu de Februaro de milu noncentu sisdeku unu
ye la 23-u Februaro 1971. - 23. 02. 1971.

A hónapok: Januaro, Februaro, Marzo, Aprilo, Mayo, Junio, Julio, Augusto, Setembro, Otubro,
Decembro

A hét napjai: Lundio, Martedio, Merkredio, Jovedio, Venerdio, Sabadio, Domenidio

Kor (*La Ajo*)

Quia ajo ti havas? / Quiu yaro ti estas? (Hány éves vagy?)

Mi estas trideku quartu.

Mi havas trideku quartu yaro.

A HATÁROZÓSZÓ (LA AVERBOS)

A határozószók végződése mindig **-e**.

Két részre oszthatók: egy részük megtalálható a névmásoknál felsorolt tabella-szavak között, másik részük a képzett határozószó. A képzett határozószók végződése **-mente**. Fokozhatók, mint a melléknevek (lásd ott!).

AZ IGE (LA VERBOS)

Minden igealak mellé ki kell tenni a személyes névmást.

Minden ige egyformán ragozódik.

A cselekvő igék ragozása (*La Flesio de Aktiva Verbos*)

Kijelentő mód, jelen idő (Presenta Indikativo):	-as	amas
Kijelentő mód, múlt idő (Pasta Indikativo):	-es	ames
Kijelentő mód, jövő idő (Futura Indikativo):	-is	amis
Feltételes mód, jelen idő (Presenta Kondizialo):	-aus	amaus
Feltételes mód, múlt idő (Pasta Kondizialo):	-eus	ameus
Felszólító mód (Imperativo):	-i	ami
Főnévi igenév (Infinito):	-ar	amar
Jelen idejű melléknévi igenév (Presenta Participo):	-anta	amanta
Múlt idejű melléknévi igenév: (Pasta Participo)	-enta	amenta
Jövő idejű melléknévi igenév (Futura Participo):	-inta	aminta
Jelen idejű határozói igenév (Presenta Gerundo):	-ante	amante
Múlt idejű határozói igenév (Pasta Gerundo):	-ente	amente
Jövő idejű határozói igenév (Futura Gerundo):	-inte	aminte

A szenvedő igék ragozása (*La Flesio de Pasiva Verbos*)

A szenvedő ragozás a létige (**estar**) cselekvő ragozásából és a főige szenvedő melléknévi igeneveiből alakul. A szenvedő melléknévi igenév képzése:

Jelen idő (folyamatos; Imperfeto):	-ata	estas amata
Múlt idő (befejezett; Perfeto):	-eta	estas ameta
Jövő idő (beálló; Predito):	-ita	estas amita

Műveltető ige (*La Kausata Verbos*)

Képzése az **-igar** raggal (**amigar** – szerettetni). Minden igeidőben és módban használható, használata megegyezik a magyarral.

A visszaható ige (*La Reflesa Verbos*)

Képzése: *személyes névmás* + *ragozott ige* + *visszaható névmás* (**mi lavas si** – mosakszom). Minden igeidőben és módban használható, mint a magyarban.

Birtoklás kifejezése (*La „Havar” Verbo*)

Kifejezése: *alany - havar ragozott formája* – *tárgy: mi havas domo* (*van házam*).

Segédigék (*La Ausiliara Verbos*)

Ha segédigéket használunk akkor ragozás közben csak a segédigék ragozódnak, a főige jelen idejű kijelentő módban marad (**-as**).

mustar	kell
mayar	szabad
kanar	lehet
volar	akarni

A VISZONYSZÓK (LA PREPOSITOS)

A magyar határozóragoknak és névutóknak felelnek meg.

a	-nak, -nek;; -hoz, -hez, -höz; felé
ad	-nál, -nél
ante	előtt
apud	mellett
cirke	körül
da	részeltető viszonyzó
de	birtokos jelző viszonyzava
depend	vmítől függően
detras	mögött, mögé
di	szenvető ige mellett a cselekvés alanyának viszonyzava
durant	a tartam viszonyzava
ecete	vminek a kivételével
ester	kívül
from	-ból, -ből
front	szemközt vmivel
in	-ban, -ben
infer	lenn, lent
inklud	vminek a beleértésével
insted	helyett
inter	között
kause	vmi okából
kon	-val, -vel
kone	vmivel együtt
konter	ellen, szemben
krom	valamin kívül még
long	vmi hosszában
mes	vmi közepett, közepén
on	-ra, -re
over	valamin túl
per	eszközhatározó
po	osztószámnév
por	-ért, végett
post	után
preter	valami mellett el
pri	-ról, -ről, felől
pro	miatt
prosim	vmihez közel
segun	szerint, mentében
sen	nélkül
seque	vmi folytán
sins	-tól, -től; valamitől fogva, óta
sub	alatt
super	felett
sur	-ra, -re
til	-ig
trans	át, keresztül
wid	vmi szélességében
ye	határozatlan jelentésű viszonyzó

A KÖTŐSZÓK (LA KONJUNTOŞ)

anke	is
benke	bár, holott, noha, jóllehet, ámbátor
durant	míg
e	és
e... e...	és... és...
haste	mígnem
kam	mint
ke	hogya
ne	sem
ne... ne...	sem... sem...
nu	nos

o	vagy
o... o...	vagy... vagy...
porke	mert, ugyanis
quase	mintha
se	ha
sed	de, hanem
sive... sive...	akár... akár...
so	tehát
tamen	de, mégis
tante... tante...	hol... hol...

Ezekon kívül használhatunk még határozószókat is.

AZ INDULATSZÓK (LA INTERJETOS)

Hívásra:	hey! ; heyho! ; hola! ; halo! (telefonba is)
Figyelmeztetésre:	bravo! (hogyan volt!); pst! , x! (csitt); stop! (állj); help! (segítség)
Buzdításra:	ek! (rajta); hura! (hajrá); hey! ; hop! ; horuk!
Elűzésre:	far! (el innen); hot! (lódulj); hux!
Érzelemkifejezés:	aha! ; ay! (jaj); au! ; ba! (kétkedés, lekicsinylés); be! (gúnyolni); ehe! ; ey! ; fi! (fúj); fu! (pfű); gox! (rosszalás); ha! (ah); haha! , hihi! (nevetés); hm! ; ho! (ó); hu! (ijedtség, csodálkozás); nu! (no, na, nos); oho! ; oy! ; ve! (jaj)

SZÓALKOTÁS (LA WORTKREATIVO)

A szóalkotás szabálya a következő: az összetett szavakat a szavak egyszerű egyesítésével alakítjuk; a főszó áll az összetétel végén. A végződés is önálló szónak tekintendő. Pl.: **vapornavo** (gőzhajó): **vapor-** (gőz), **nav-** (hajó), **-o** (a főnév végződése).

A VÉGZŐDÉSCSERE (LA MUTO DE ESTREMITOS)

A végződés-csere a szóképzés legegyszerűbb módja. Az egyféle elemű szavakból különféle elemű szavak keletkeznek. Pl.: **bela - belo**.

A KÉPZŐK (LA AFISOS)

Az utóképzők (*La Sufisos*)

-ac-	silányító jelentésű
-ad-	gyakorító képző
-ag-	eszkőzzel való cselekvés; szerszám, eszköz képző
-aj-	egy cselekvés/tulajdonság konkrét megnyilvánulása
-al-	viszony
-am-	kedvtelés, valami szeretete
-an-	tag, hozzátartozó, követő, lakos
-ar-	gyűjtőnevek képzésére
-ari-	akire a cselekvés irányul
-e-	-szerű, -látszó, -tűnő
-ebl-	lehetőségesség
-eg-	nagyító képző
-em-	hajlandóság
-end-	megfelel a magyar -andó, -endő képzőnek
-er-	alkalomszerű, amatőr foglalkozás
-eri-	valaminek a helye, helységképző
-es-	tulajdonság (melléknévként pl. "szépség")
-esk-	valamilyenné válni
-esm-	sorszám
-estr-	parancsnok, vezető
-et-	kicsinyítő
-ey-	hely
-foy-	szorzószámnév képző
-i-	országnev; tudós nevéből a tudomány neve
-id-	szülött, leszármazott, utód
-ier-	tartó, edény tartály
-if-	valami keletkezése
-ig-	műveltető képző
-ik-	betegség
-in-	nőstény, nőnemű lény
-ind-	méltó valamire
-is-	valamit iparszerűen végezni
-ism-	tan; mozgalom; cselekvésmód; rendszer; nyelvi sajátosság; betegség
-ist-	hivatásszerűen foglalkozó; valamilyen "izmus" híve
-it-	gyulladás
-iv-	valamire képes (magyar -keny képző is!), hajlamos
-obl-	szorzószámnév képző
-oid-	féleség
-on-	törtszámnév képző
-op-	osztószám
-os-	anyagi dűsság

-ul-	hímnemű lény
-un-	az egész részének kifejezésére
-ur-	munka eredménye

Ezek állhatnak önálló szóként is.

Az előképzők (*La Prefisos*)

anti-	vmi elleni, ellenes
auto-	önmagától működő
bi-	kettős, két-
bo-	házasság révén létesült viszony
cef-	fő-
des-	az alapszó teljes ellentéte
dis-	szét, széjjel
ek-	mozzanatos, kezdő igét képez
es-	volt-
ge-	mindkét nem együttes kifejezése
fak-	mű-
far-	valamitől távol(ra)
fi-	aljasító jelentésű
mi-	fél-; majdnem
mis-	helytelen, téves, rossz
par-	teljesség (pl. kiolvasni)
para-	vmi ellen védő
prim-	ős
pro-	vmi előtti, elő-
pseudo-	ál-
quadro-	négyszeres, négy-
re-	újra, újból; vissza
retro-	hátra
tri-	háromszoros, három-
un-	-tlan, -tlen
vice-	helyettes
vir-	férfi-

A viszonyszók is állhatnak előképzőként.

HELYESÍRÁS (LA ORTOGRAFO)

KETTŐS MÁSSALHANGZÓK (LA BIKONSONANTOS)

A gajidóban kettős mássalhangzó csak szóelemek találkozásakor jöhet létre, egyébként a kettőzés elmarad.

ELVÁLASZTÁS (LA SEPARATO)

Az **au**, **eu** és a **gu**, **qu** + magánhangzó nem választható el. Az egyelemű szavakat úgy választjuk el, mint a magyarban, a többelemű szavakat elemeik szerint választjuk szét.

ÍRÁSJELEK (LA SIGNOS)

Magyar szokás szerint, de:

- a nem teszünk pontot a **senyoro**, **senyorino**, **senyorineto**, valamint a **dotoro** rövidítései után: **Sro**, **Sno**, **Sto**; **Dro**
- keltezésben a napokat jelentő számnevek után;
- nem teszünk pontot az uralkodók, pápák neve után álló számok után;
- levélben a megszólítás után nem felkiáltójelet, hanem vesszőt használunk.

A SZÓREND (LA WORTORDO)

A gajidó szórend elvben szabad, a fő elve: minden mondatrész álljon amellet, amelyre közvetlenül vonatkozik. A **no** tagadószó mindig az előtt a szó előtt áll, amelyre vonatkozik. Nincs kettős tagadás.

Az alany és az állítmány egymás mellett áll. A tárgy általában az állítmány után áll. Határozók, jelzők a mondat elején vagy végén állhatnak. Névelő után nem állhat viszonyzó. A mondatrészeket úgy hangsúlyozzuk, hogy az alany és állítmány elé helyezzük őket.

TARTALOMJEGYZÉK

HANGTAN (LA FONETIKO)	3
A betűk (La literos)	3
A hangok (La Sonos)	3
Magánhangzók (La Vokalos).....	3
Kettőshangzók (La Bivokalos).....	3
Mássalhangzók (La Konsonantos).....	3
A hangsúly (La Acento)	3
ALAKTAN (LA MORFOLOGO)	4
A főnév (La Nomos)	4
A köznevek (La Komuna Nomos).....	4
Tulajdonnevek (La Propria Nomos).....	4
A névelő (La Artikolo)	4
A határozott névelő (La Defina Artikolo).....	4
A határozatlan névelő (La Undefina Artikolo).....	4
A melléknév (La Ajeto)	4
Fokozás (La Formato de Komparato).....	4
A névmások (La Prenomos)	5
Személyes névmások (La Persona Prenomos).....	5
Személytelen névmás (La Unpersona Prenomos).....	5
Visszaható névmás (La Reflesa Prenomos).....	5
Birtokos névmások (La Posesa Prenomos).....	5
Az uni és ali névmások (La Uni e la Ali Prenomos).....	5
Kölcsönös névmás (La Reciproka Prenomos).....	5
Tabella szavak (La Tabela Prenomos).....	5
A számnév (La Numeros)	6
Tőszámnév (La Kardina Numeros).....	6
Sorszámnév (La Orda Numeros).....	6
Szorzószámnévek (La Multiplika Numeros).....	6
Törtszámnév (La Frazia Numeros).....	7
Gyűjtőszámnév (La Kolekta Numeros).....	7
Osztószámnév (La Divida Numeros).....	7
Számítási műveletek (La Operatos).....	7
Az óra (La Horo).....	7
A dátum (La Dato).....	7
Kor (La Ajo).....	7
A határozószó (La Averbos)	8
Az ige (La Verbos)	8
A cselekvő igék ragozása (La Flesio de Aktiva Verbos).....	8
A szenvedő igék ragozása (La Flesio de Pasiva Verbos).....	8
Műveltető ige (La Kausata Verbos).....	8
A visszaható ige (La Reflesa Verbos).....	8
Birtoklás kifejezése (La „Havar” Verbo).....	8
Segédigék (La Ausiliara Verbos).....	8
A viszonyzószók (La Prepositos)	8
A kötőszók (La Konjuntos)	9
Az indulatszók (La Interjetos)	10
SZÓALKOTÁS (LA WORTKREATIVO)	11
A végződéscsere (La Muto de Estremitos)	11
A képzők (La Afisos)	11
Az utóképzők (La Sufisos).....	11
Az előképzők (La Prefisos).....	12
HELYESÍRÁS (LA ORTOGRAFO)	13
Kettős mássalhangzók (La Bikonsonantos)	13
Elválasztás (La Separato)	13
Írásjelek (La Signos)	13
A szórend (La Wortordo)	13
TARTALOMJEGYZÉK	14